

Ж 5.1

ГЛАСНИК

СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА

Књ. V св. 1

82009 ж.ж.

БЕОГРАД

1953

војвођанском говору уопште, па је од Бачке најважније било одабрати ону област која је просечној слици војвођанских дијалеката најприближнија. Зато је и пао избор на Госпођинце у Шајкашкој. Шајкашка у Војводини заузима централан положај и у географском и у дијалекатском погледу, тако да Госпођинце лепо претставља такав централни тип. Госпођиначком говору (и другим шајкашким говорима), на пример, није познат онолики број икавизама као у области Сомбора или Сремске Митровице, али их има више неголи, на пример, југоисточни Банат. И скраћивање ненаглашених дугих вокала је у овом говору узело већег маха него на западу Војводине, али није доспело до фазе у којој се налазе говори јужног Баната итд.

Монографија о госпођиначком говору изложена је у посебном делу систематски, по уобичајеној подели на три одељка: фонетика, морфологија и синтакса.

Највећи је први одељак, фонетика, због тога што је овај говор врло прогресиван у развиту својих гласова, и обилује иновацијама. Зато је аутор извршио детаљну анализу свих вокала, откривши неке досад непознате појаве. Тако је исто морао извршити и детаљну анализу акцента и квантитета и утврдити њихове законе у овом говору. Велика је пажња посвећена и консонантизму. Аутор је свео све ове гласовне процесе у одговарајуће схеме.

Иза одељка о фонетици следују друга два — по уобичајеном реду. И. Поповић је настојао да покаже морфологију овога говора и у њеним детаљима, и нарочито је истакао њен однос према војвођанским буњевачким говорима, јер су овде отступања много већа неголи у области гласовних појава.

У одељку о синтакси аутор се трудио да буде што исцрпнији, па је и овде давао и материјал из других екавских говора, а такође и из икавских говора.

5. Д-р Ирена Грицкат, асистент САН: **О перфекту без помоћног глагола у српскохрватском језику и сродним синтаксичким појавама** (Докторска дисертација — примљена на III скупу, 20 I 1953 г. за Посебно издање Одељења литературе и језика). — Задатак, чијем се решавању пришло у овој докторској дисертацији, састојао се у изради монографије једног граматичког времена у српскохрватском језику — перфекта без помоћног глагола. О значењу и употреби тог граматичког облика није досад било много говора у науци. Неки научници су сматрали да је скраћивање перфекта само случајна појава, без семантичког смисла; други, међутим, осетили су семантички и стилски значај изостављања помоћног глагола у данашњем српскохр-

ватском перфекту. Проф. А. Белић утврдио је да је првобитан разлог таквом изостављању, како у српскохрватском језику тако, вероватно, и у осталим словенским језицима, лежао у релативској употреби перфекта: тамо где у значењу није било непосредне везе с моментом говора, та се веза губила и у облику; а морфолошки израз њен и јесте помоћни глагол.

Испитивање текстова кроз целу историју српскохрватске писмености доказало је да је одиста постојала тенденција губљења глагола у релативски употребљеном перфекту. Да ли је та тенденција била доследно спроведена у језику и у коликој је мери била спроведена, није могућно да се утврди тачно, јер је познавање старог говорног језика, нарочито у синтаксичком погледу, увелико отежано конвенционалношћу стила старе књижевности.

Писани споменици на народном језику указују на то да се од 16—17 века, и то најпре и највише у југозападним деловима наше језичке територије, скраћени перфекат почео испуњавати новом семантиком: он је почео, не губећи потпуно свој релативски карактер, значити било резултативност било експресију при изражавању прошле радње. Те две семантичке нијансе (једну семантичку и једну стилско-семантичку) има скраћени перфекат и данас у књижевном језику и у дијалектима који му леже у основици. У другим дијалектима та појава није толико изражена, а уколико је има, она је знак утицаја југозападних и централних говора.

Проучавање других конструкција са изостављеним помоћним глаголом, које не претстављају перфекат, као и сличних појава у осталим словенским, па и несловенским језицима, иде у прилог тврђењима о релативском карактеру таквог морфолошког феномена и о каснијем искоришћењу његовом у семантичке и стилске сврхе.

II

ИЗ РАДА ИНСТИТУТА

ИЗ ИНСТИТУТА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

Лексикографски и Дијалектолошки отсек

Као најважнији задатак Института рад на Речнику и даље окупља на својим пословима највећи број сарадника.

У овом периоду потпуно је завршена и дата у штампу, Огледна свеска Речника, која је намењена обрађивачима